Kirjallinen kysymys KK 432/2016 vp

Touko Aalto vihr ym.

Kirjallinen kysymys Maahanmuuttoviraston toiminnasta

Eduskunnan puhemiehelle

Maahanmuuttovirasto päivitti toukokuussa Afganistanin, Irakin ja Somalian turvallisuustilanteeseen perustuvat maalinjaukset. Sen mukaan turvallisuustilanne näissä maissa on parantunut, mikä puolestaan merkitsee, että toissijaisen suojelun perusteella on entistä vaikeampi saada oleskelulupaa.

Helsingin Sanomat paljasti 4.9.2016, että Suomen kiristyneille maalinjauksille ei löydy kunnollisia perusteita Maahanmuuttoviraston omasta maatiedosta. Maahanmuuttoviraston johtaja ei myöskään osaa perustella, mihin tosiseikkoihin arvio turvallisuustilanteen parantumisesta ja tiukennukset pohjautuvat.

Toukokuussa vastuuministerinä toiminut Petteri Orpo (kok) ja pääministeri Juha Sipilä (kesk) ovat kiistäneet poliittisen ohjauksen vaikuttaneen asiaan. He ovat kuitanneet päätöksen oikeudellisena ja vedonneet siihen, että tuomioistuimet arvioivat tarvittaessa linjausten oikeudellisuuden jälkikäteen.

Samaan aikaan hallituspuolue perussuomalaisten edustajat ovat juhlineet asiaa poliittisena voittonaan. Esimerkiksi perussuomalaisten Facebook-sivuilla todettiin, että perussuomalaisten linja alkaa näkyä maa-arvioissa (17.5.2016) ja kansanedustaja Ville Tavion mukaan "Perussuomalaisten linja alkaa tavoittamaan maahanmuuttovirastoa" (Suomen Uutiset 17.5.2016). Perussuomalaiset myös tiedottivat maalinjauksiin liittyen Facebook-sivullaan (18.5.2016) seuraavasti: "Eilisestä Migrin päätöksestä perusteellisemmin. Jos on joskus epäillyt tapahtuuko tälle asialle mitään ja menikö oma ääni hukkaan, kannattaa katsoa graafi."

Maiden turvallisuusarviot vaikuttavat huomattavasti siihen, kuka saa suojaa ja kuka ei. Oikeusvaltiossa päätösten on perustuttava puolueettomaan maatietoon. Viranomaisten ylilyöntejä ei voi myöskään kuitata tuomioistuinten jälkikäteisellä valvonnalla. Hallituksen on selvitettävä perusteellisesti, mihin tosiasioihin maalinjaukset ja niille pohjautuvat tiukennukset perustuvat, kuka päätöksestä vastaa ja onko taustalla poliittista ohjausta. Maalinjaukset tulee tarkastaa niin, että linjauksille löytyy kunnolliset objektiiviset perusteet.

Helsingin Sanomien haastattelu paljasti myös, että Maahanmuuttoviraston työntekijät pelkäävät, että sisäministeriön virastolle asettamat tulospaineet ovat johtaneet kovaan kiireeseen. Tällöin työn laatu kärsii ja virheellisiä päätöksiä syntyy helposti. Vaikka uusia työntekijöitä on palkattu, työtahti on tiukentunut huomattavasti. Tänä vuonna henkilötyövuotta kohden päätöksiä pitää syntyä 70 prosenttia aiempaa enemmän. Aiemmin hakijoiden puhuttelut kestivät 4—7 tuntia, ny-

kyään korkeintaan kolme. Siinä ajassa ei välttämättä ehdi kysyä kaikkia olennaisia kysymyksiä etenkään silloin, jos tapaus on monimutkainen. Monesti kyse on ihmisistä, joilla on traumaattisia kokemuksia.

Huolestuttavaa on myös se, että moni Maahanmuuttoviraston virkamies sanoo kokeneensa, että heiltä vaaditaan enemmän kielteisiä päätöksiä. Turvapaikkakäsittelyssä on kyse perustavanlaatuisista ihmisoikeuksista, perimmiltään oikeudesta elämään. Amnesty Internationalin Suomen osasto on varoittanut (5.9.2016), että Suomi saattaa lähettää kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita jopa hengenvaaraan huolimattomasti tehtyjen päätösten vuoksi. Kielteisiä päätöksiä on myös perusteltu erityisesti vetoamalla sisäisen paon mahdollisuuteen. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n mukaan valtioiden ei kuitenkaan tulisi antaa kielteisiä päätöksiä Irakiin sisäisen paon mahdollisuuteen vedoten.

Pääministeri Juha Sipilä on julkisuudessa vedonnut siihen, että kovassa paineessa syntyneet virheelliset turvapaikkapäätökset korjataan tarvittaessa jälkikäteen hallintotuomioistuimessa.

Hallitus ei voi luottaa siihen, että kaikki virheelliset päätökset päätyisivät valitusasteisiin — erityisesti, koska hallitus on juuri rajannut turvapaikanhakijoiden oikeutta oikeusapuun turvapaikkapuhuttelun aikana ja mahdollisuutta valittaa päätöksistä. Syyskuun alussa voimaan tulleen uuden lain mukaan valitusaikoja on lyhennetty. Valituslupa korkeimpaan hallinto-oikeuteen myönnetään muun muassa vain erityisen painavista syistä. Hallitus on linjannut, että oikeusapua turvapaikkapuhuttelussa myönnetään vain, jos siihen on erityisen painavat syyt. Tällöin myös virheellisten päätösten todennäköisyys kasvaa entisestään. Kun tätä apua ei ole monilla turvapaikkaprosessin aikana, heidän on etsittävä avustaja kielteisen päätöksen saatuaan aivan kohtuuttoman lyhyessä ajassa.

Syyskuussa tulee voimaan myös hallituksen oikeusapuasetus, jonka nojalla avustajien palkkioista tehdään niin pieniä, että osaavaa avustajaa, joka voisi palkkiolla tehdä työnsä perusteellisesti, on käytännössä vaikea löytää. Näiden turvapaikanhakijoiden oikeusturvan heikennysten kokonaisvaikutus on huolestuttava ja se tulisi ottaa viipymättä käsittelyyn ja luopua heikennyksistä. Tilanne voi pahimmillaan johtaa siihen, että Suomi lähettää ihmisiä hengenvaaraan.

Suomella on velvollisuus taata turvaa hakeville oikeudenmukainen turvapaikkamenettely. Turvapaikkamenettelyn on perustuttava aidon turvapaikkatarpeen selvittämiseen, eikä tavoitteena voi olla tehdä mahdollisimman paljon kielteisiä päätöksiä. Hallituksen on otettava Maahanmuuttoviraston työntekijöiden esittämä huoli vakavasti ja taattava Maahanmuuttovirastolle riittävät resurssit ja työrauha.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä ministeri aikoo tehdä selvittääkseen maiden turvallisuusarvioon liittyvän tilanteen ja mihin korjaustoimiin hän aikoo ryhtyä,

millä hallitus perustelee sisäisen paon käyttöä perusteena kielteisille turvapaikkapäätöksille sekä

Kirjallinen kysymys KK 432/2016 vp

mitä ministeri aikoo tehdä, jotta yksilöllinen ja laadukas turvapaikkakäsittely toteutuu?

Helsingissä 7.9.2016

Touko Aalto vihr
Emma Kari vihr
Satu Hassi vihr
Johanna Karimäki vihr
Jani Toivola vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Olli-Poika Parviainen vihr
Krista Mikkonen vihr
Pekka Haavisto vihr
Heli Järvinen vihr